

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ РОЗМІЩЕННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ І ПЕРЕСТРАХУВАННЯ У НЕРЕЗИДЕНТІВ*

©2019 ШІРІНЯН Л. В., ШАШЕНКО О. В., ШІРІНЯН А. А.

УДК 336:368
JEL: C53; G22; H32; H69

Шірінян Л. В., Шашенко О. В., Шірінян А. А. Економіко-правовий аналіз розміщення страхових резервів страхових компаній і перестрахування у нерезидентів

Страхове законодавство визначає напрями та норми розміщення страхових резервів і передбачає перестрахування у випадку великих страхових сум, а страхові компанії приймають економічно обґрунтоване для них рішення. Метою статті є аналіз напрямів інвестування коштів страхових резервів страхових компаній України в частині перевірки законодавчих умов ведення страхового бізнесу й оптимальності перестрахування у нерезидентів з позицій теорії відкритої економіки. Процедура аналізу застосовано як для всього страхового ринку України, так й окремо для сектора ринку страхування життя і для сектора інших видів страхування, ніж страхування життя. Часовий інтервал дослідження становить 2013–2018 рр. Виявлено негативні макроекономічні тенденції: зменшення кількості страховиків, активів та інших ключових показників. Запас забезпечення статутного капіталу значно скоротився, мало місце коливання та зменшення значення зареєстрованого капіталу страховиків. Спостерігається позитивна тенденція нарощення страховиками своїх резервів протягом досліджуваного періоду. Переважне розміщення коштів резервів відбувається в банківські депозити. Нецікавими для страховиків є банківські метали, акції, облигації та інвестиції в економіку України. Суттєвих структурних змін у розміщенні активів після «Революції гідності» не відбулося. З'ясовано, що ринок перестрахових послуг в Україні є оптимально відкритим, більшість премій з перестрахування залишаються в країні в національних постачальників. Страховики-нерезиденти виконують взяті на себе зобов'язання повною мірою.

Ключові слова: страхування, страхові резерви, перестрахування, страховий ринок, страхові премії.

DOI:

Табл.: 6. **Формул.:** 3. **Бібл.:** 25.

Шірінян Лада Василівна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, Навчально-науковий інститут економіки і управління Національного університету харчових технологій (вул. Володимирська, 68, Київ, 01601, Україна)

E-mail: ladashirinyan@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8349-2113>

Шашенко Олександр Володимирович – магістр, аспірант кафедри фінансів, Навчально-науковий інститут економіки і управління Національного університету харчових технологій (вул. Володимирська, 68, Київ, 01601, Україна)

E-mail: shas-al@ukr.net

Шірінян Артур Арамович – магістр, аспірант кафедри страхування, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна) **E-mail:** artur_shirinyan@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4264-8799>

УДК 336:368

JEL: C53; G22; H32; H69

Шірінян Л. В., Шашенко О. В., Шірінян А. А. Економіко-правовий аналіз розміщення страхових резервів страхових компаній і перестрахування у нерезидентів

Страховое законодательство определяет направления и нормы размещения страховых резервов и предусматривает перестрахование в случае больших страховых сумм, а страховые компании принимают экономически обоснованные для них решения. Целью статьи является анализ направлений инвестирования средств страховых резервов страховыми компаниями Украины в части проверки законодательных условий ведения страхового бизнеса и оптимальности перестрахования у нерезидентов с позиций теории открытой экономики. Процедура анализа использована как для всего страхового рынка Украины, так и отдельно для сектора рынка страхования жизни и сектора иных видов страхования, чем страхование жизни. Временной интервал исследования: 2013–2018 гг. Обнаружены негативные макроекономические тенденции: уменьшение количества страховщиков, активов и других ключевых показателей. Запас обеспечения уставного капитала значительно сократился, имели место колебания и уменьшение значения зарегистрированного капитала страховщиков. Наблюдается позитивная тенденция наращивания страховщиками своих резервов в течение исследуемого периода. Преимущественное размещение резервов происходит в банковские депозиты. Неинтересными для страховщиков являются банковские металлы, акции, облигации и инвестиции в экономику Украины. Значительных структурных изменений в размещении активов после «Революции достоинства» не произошло. Выяснено, что рынок услуг перестрахования в Украине является оптимально открытым, большинство премий по перестрахованию

UDC 336:368

JEL: C53; G22; H32; H69

Shirinyan L. V., Shashenko O. V., Shirinyan A. A. The Economic-Legal Analysis of the Placement of Insurance Reserves of Insurance Companies and Reinsurance for Non-Residents

Insurance legislation defines the directions and norms of placement of insurance reserves and provides for reinsurance in the case of large insurance amounts, insurance companies make economically reasonable decisions for themselves. The article is aimed at analyzing the directions of investment of funds of insurance reserves by insurance companies in Ukraine in terms of checking the legal conditions of the insurance business and the optimal reinsurance for non-residents from the point of view of the theory of the open economy. The analysis procedure is used both for the entire insurance market in Ukraine, separately for the life insurance market sector, and the types of insurance other than life insurance. The research time period is: 2013–2018. The following negative macroeconomic tendencies are detected: a decrease in the number of insurers, assets and other key indicators. The stock of collateral for the share capital is significantly reduced, there have been fluctuations and a decrease in the value of registered capital of insurers. There is a positive tendency for insurers to increase their reserves during the researched period. The preferential placement of reserves takes place in bank deposits. Bank metals, stocks, bonds and investments in the Ukrainian economy are uninteresting for insurers. There were no significant structural changes in the placement of assets after the «Revolution of Dignity». It is identified that the market for reinsurance services in Ukraine is optimally open, most reinsurance premiums remain in the country with national suppliers. Non-resident insurers are fully committed.

остаются в стране у национальных поставщиков. Страховщики-нерезиденты выполняют взятые на себя обязательства в полной мере.
Ключевые слова: страхование, страховые резервы, перестрахование, страховой рынок, страховые премии.

Табл.: 6. **Формул.:** 3. **Библ.:** 25.

Ширинян Лада Васильевна – доктор экономических наук, профессор, заведующая кафедрой финансов, Учебно-научный институт экономики и управления Национального университета пищевых технологий (ул. Владимирская, 68, Киев, 01601, Украина)

E-mail: ladashirinyan@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8349-2113>

Шашенко Александр Владимирович – магистр, аспирант кафедры финансов, Учебно-научный институт экономики и управления Национального университета пищевых технологий (ул. Владимирская, 68, Киев, 01601, Украина)

E-mail: shas-al@ukr.net

Ширинян Артур Арамович – магистр, аспирант кафедры страхования, Киевский национальный экономический университет им. В. Гетьмана (просп. Победы, 54/1, Киев, 03057, Украина)

E-mail: artur_shirinian@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4264-8799>

Keywords: insurance, insurance reserves, reinsurance, insurance market, insurance premiums.

Tabl.: 6. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 25.

Shirinyan Lada V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Finance, Educational and Scientific Institute of Economics and Management of the National University of Food Technologies (68 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: ladashirinyan@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0002-8349-2113>

Shashenko Oleksandr V. – Master, Postgraduate Student of the Department of Finance, Educational and Scientific Institute of Economics and Management of the National University of Food Technologies (68 Volodymyrska Str., Kyiv, 01601, Ukraine)

E-mail: shas-al@ukr.net

Shirinian Artur A. – Master, Postgraduate Student of the Department of Insurance, Kyiv National Economic University named after V. Hetman (54/1 Peremohy Ave., Kyiv, 03057, Ukraine)

E-mail: artur_shirinian@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4264-8799>

Державне регулювання страхового ринку України в частині розміщення коштів страхових резервів і диверсифікації активів страховиків спрямоване на реалізацію багатфакторного завдання: забезпечення платоспроможності страхових компаній, розвиток інвестицій в економіку та високі страхових гарантій. Така діяльність здебільшого підпадає під дію двох Законів України «Про страхування» та «Про інвестиційну діяльність» [1; 2]. Закон «Про страхування» формулює ключові інвестиційні вимоги для страховиків: розміщення активів страхової компанії має бути з урахуванням безпечності, прибутковості, ліквідності, диверсифікованості. Законодавство чітко визначає категорії активів, у які можуть бути розміщені страхові резерви, і передбачає перестраховання у випадку, коли страхова сума за окремою угодою є високою (оскільки це впливає на платоспроможність страхової компанії). Справа кожного страховика, як скористатися таким спектром можливостей для одержання максимального прибутку та виконання зобов'язань за страховими договорами. У результаті має місце накладання макроекономічної стратегії державного регулювання та мікроекономічної стратегії страхових компаній, які не завжди можуть бути співспрямованими і взаємовигідними. Отже, виникає потреба зіставити для порівняння державні норми та структуру інвестиційних вкладень страхових компаній України.

Питання інвестиційної діяльності страховиків останніми роками широко висвітлювалося багатьма дослідниками:

* Результати дослідження отримано в рамках держбюджетної теми кафедри фінансів Національного університету харчових технологій (м. Київ) «Комплексна оцінка та шляхи підвищення конкурентоспроможності страхового ринку України в контексті європейської інтеграції» за підтримки Міністерства освіти і науки України (номер державної реєстрації 0117U001246, наказ МОНУ № 198 від 10.02.2017).

- ✦ з позицій факторів обмеження розвитку та державної стратегій – Рекуненко І. [3, с. 669], Махортов Ю. [4, с. 140], Овчаренко Т. [5, с. 34];
- ✦ з урахуванням іноземного досвіду та державного регулювання – Баранов А. [6, с. 85], Залетов О. [7, с. 26];
- ✦ з позицій сутності та теорії питання – Нагайчук Н. [8, с. 206], Орлова І. [9, с. 51];
- ✦ на основі інвестиційних ризиків страхових компаній – Письменна Т. [10, с. 35], Пікус Р. [11, с. 7], Козьменко О. [12, с. 54];
- ✦ з позицій конкурентоспроможності ринку – Шірінян Л. [13, с. 149];
- ✦ з позицій системно-структурного аналізу інвестування – Яворська Т. [14, с. 193] тощо.

Аналіз розміщення коштів страхових резервів досить детально резюмується в звітах Нацкомфінпослуг (Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг) [15], зміст яких можна знайти в багатьох наукових працях. Водночас дотепер залишаються актуальними питання ефективності розміщення коштів страхових резервів основних гравців ринку й оптимальності перестраховання у іноземних гравців.

Метою дослідження є аналіз напрямів інвестування коштів страхових резервів страхових компаній України в частині перевірки законодавчих умов ведення страхового бізнесу й оптимальності перестраховання в нерезидентів з позицій теорії відкритої економіки.

Об'єктом дослідження є страховий ринок України. Предмет дослідження – економіко-правове обґрунтування та моніторинг забезпечення законодавчих умов ведення страхового бізнесу та інвестиційної діяльності страховиків.

Методологія дослідження. Підхід спирається на методологію комплексної оцінки відкритості ринків

банківських і страхових послуг України та корелює з новою науковою концепцією конкурентоспроможності страхового ринку України в умовах євроінтеграційних процесів, які розроблено науковою групою проф. Л. Шірінян [16; 17]. У межах зазначеної методології передбачено три послідовні етапи: попередній етап економіко-правового аналізу, основний етап аналізу конкурентоспроможності страхового ринку, допоміжний етап дослідження структури страхового ринку [13, с.148]. Представлене тут дослідження присвячено першому етапу такої методології, заснованому на економіко-правовому обґрунтуванні та моніторингу забезпечення законодавчих умов ведення страхового бізнесу, аналізі напрямів інвестування коштів страхових резервів страхових компаній, відстеженні фінансових ризиків, оптимальності перестраховування в нерезидентів.

У нашому дослідженні перевіряються положення статей Закону України «Про страхування», законодавчих актів Кабінету Міністрів України та розпоряджень Нацкомфінпослуг і нормативних положень Антимонопольного комітету України щодо стану та поведінки страховиків на страховому ринку, зокрема: перевірки відповідності статутного капіталу страховиків законодавчим нормам, аналізі відповідності фактичних обсягів інвестування коштів страхових резервів чинним вимогам і напрямам, визначеним Кабінетом Міністрів України тощо.

Новизна підходу полягає у проведенні розрахунків нормативних значень для всього ринку, що є подібним до розрахунку нормативних значень для окремих страховиків, і застосуванні показника відкритості ринку для аналізу доцільності перестраховування. Процедура аналізу застосовано як для всього страхового ринку України, так й окремо для сектора ринку страхування життя («life») і для сектора ринку страхування іншого, ніж страхування життя («non-life»). Часовий інтервал дослідження становить 2013–2018 рр.

Інформаційними джерелами для розрахунків служили офіційні дані вітчизняного регулятора Нац-

комфінпослуг і дані Міністерства фінансів України, веб-сторінки та інформація відділів страхових компаній, наукові публікації, дані страхових об'єднань України.

Страховий ринок України поки що не став фактором стабільності, його розвиток відстає від тенденцій світових страхових ринків [17, с. 153], оскільки страхування є залежним від соціально-економічної ситуації в країні, рівня розвитку економіки та інших ринків фінансових послуг.

Макроекономічні показники. Для здійснення всебічного аналізу необхідно використати кількісні оцінки стану страхового ринку України (табл. 1).

Наведені в табл. 1 результати свідчать про негативні макроекономічні тенденції на страховому ринку в зазначений період. Аналізуючи загальну динаміку макроекономічних показників за останні роки, можна побачити таке:

- ✦ зменшення кількості (N) страховиків;
- ✦ коливання та зменшення активів (A) як у національній валюті, так і в іноземній валюті (доларах США);
- ✦ коливання та збільшення премій (BP) у національній валюті та фактичне коливання та зменшення показника ВП у доларах США;
- ✦ коливання та зменшення прибутків страховиків (Pr);
- ✦ коливання та зменшення власного капіталу (BK) страховиків;
- ✦ зменшення середнього розміру активу страховика (A/N) у доларах США від \$20,4 млн (у 2013 р.) до \$8,3 млн (у 2018 р.), що свідчить про те, що капіталізація українських страховиків фактично не відбулася.

Законодавчі норми ведення бізнесу. Перейдемо до аналізу забезпечення нормативних вимог для всього ринку. Відповідний аналіз є подібним до розрахунку нормативних значень для окремих страховиків: увага Уповноваженого органу має бути зосереджена на виявлених порушеннях з боку страховиків

Таблиця 1

Макроекономічні показники ринку страхових послуг України

Рік	N, шт.	У національній валюті					У доларах США		
		A, млрд грн	BP, млрд грн	Pr, млрд грн	BK, млрд грн	ВВП, млрд грн	A, млрд дол.	ВВП, млрд дол.	BP, млрд дол.
2013	407	66,38	28,66	5,719	39,429	1465,2	8,305	183,310	3,583
2014	382	70,26	26,77	3,215	41,830	1586,9	5,911	133,502	1,705
2015	361	60,73	29,74	-0,453	34,825	1988,5	2,780	91,029	1,315
2016	310	56,08	35,17	0,689	28,620	2385,4	2,195	93,357	1,331
2017	296	56,81	43,43	0,235	27,300	2982,9	2,136	112,153	1,633
2018	281	63,49	45,46	0,252	27,084	3558,7	2,334	130,836	1,820

Джерело: наведено та розраховано авторами згідно з даними Нацкомфінпослуг і середнього за період курсу долара до гривні [15; 18; 19].

щодо норм запасу платоспроможності та страхових резервів (табл. 2). Розглянемо послідовно виконання нормативних вимог.

У страховому законодавстві закріплено у валютному еквіваленті мінімальну суму зареєстрованого статутного капіталу страхової компанії: мінімальний розмір статутного капіталу встановлюється в сумі, еквівалентній 1 млн євро для «non-life»-страховиків і 1,5 млн євро (а через п'ять років після вступу України до СОТ, тобто з 2013 ро., 10 млн євро) для «life»-страховиків за валютним обмінним курсом валюти України [1]. Це дає змогу поррахувати нормативні значення статутного капіталу (НСК) шляхом множення кількості страховиків на мінімально встановлений розмір статутного капіталу. Після 2013 р. нових «life»-страховиків практично не з'являлося на ринку, за винятком 2014 р., коли почала функціонувати одна нова компанія за новими вимогами зі статутним капіталом 10 млн євро. З урахуванням зазначеного вище, розраховані дані свідчать, що фактичний статутний капітал страхових компаній (ФСК) відповідав нормам законодавства (табл. 2).

Дані свідчать, що запас забезпечення статутного капіталу (який ми визначаємо як відношення ФСК/НСК) значно скоротився: з 3,23 у 2013 р. до 1,34 у 2018 р.

Також спостерігаються коливання та зменшення значення фактичного зареєстрованого капіталу страховиків з 15,23 млрд грн у 2013 р. до 12,66 млрд грн у 2018 р.

Слід відмітити, що законодавство обмежує граничний розмір внесків до статутного капіталу інших страховиків на рівні 30% власного статутного капіталу, а розмір внеску до статутного капіталу окремого страховика не може перевищувати 10% власного статутного капіталу. Останні наведені норми, на жаль, перевірити не вдається, що пояснюється відсутністю відповідної інформації.

Розглянемо питання платоспроможності, яке може бути проаналізовано з позицій премій або відшкодувань.

Оскільки рівень страхових виплат на ринку є невисоким і останніми роками становить близько 25% від премій, розрахунок нормативного запасу платоспроможності (НЗП) усіх страховиків на ринку ми оцінювали за формулою для премій:

$$НЗП = 0,18 (ВП - 0,5СПи), \quad (1)$$

де ВП – сума валових страхових платежів; СПи – сума страхових платежів, які належать перестраховикам.

Таблиця 2

Динаміка нормативних показників страхового ринку України

Нормативний показник	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Зареєстрований капітал усіх страховиків на ринку, млрд грн*						
Мінімально встановлений (НСК)	4,687	6,345	9,252	9,390	9,315	9,472
Фактичний (ФСК)	15,230	15,123	14,49	12,784	12,964	12,663
ФСК / НСК	3,25	2,38	1,57	1,36	1,39	1,34
Запас платоспроможності всіх страховиків, млрд грн**						
Нормативний (НЗП)	4,37	3,94	4,46	5,19	6,17	7,27
Фактичний (ФЗП)	29,44	29,98	24,09	15,83	16,25	14,23
ФЗП / НЗП	6,74	7,60	5,41	3,05	2,63	1,95
Технічні резерви страховиків, млрд грн***						
Норматив за «методом 1/4»	9,486	10,862	11,069	12,971	15,486	17,943
80% нормативу за «методом 1/4»	7,589	8,689	8,855	10,377	12,389	14,355
Фактичні	10,59	10,522	11,487	13,108	14,475	17,64
Математичні резерви страховиків, млрд грн						
Фактичні	3,845	5,306	6,889	7,828	8,389	9,335
Загальний обсяг сформованих страхових резервів, млрд грн						
Фактичні	14,435	15,828	18,376	20,936	22,864	26,975

Примітки:

* – розраховано відповідно до ст. 30 Закону України «Про страхування» з урахуванням кількості страховиків (див. табл. 1) і курсу валют на дату розрахунку;

** – одержано шляхом додавання розрахованих значень нормативного (фактичного) запасів платоспроможності «life»- та «non-life»-страховиків відповідно;

*** – розраховано відповідно до ст. 31 Закону України «Про страхування» з урахуванням щоквартальних премій страховиків [1; 15].

Джерело: розраховано авторами на основі офіційних звітних даних [18].

Фактичний запас платоспроможності (ФЗП) усіх страхових компаній на ринку визначався за формулою:

$$\text{ФЗП} = A - \text{НА} - З, \quad (2)$$

де A – загальна сума активів (див. табл. 1); НА – загальна сума необоротних активів; $З$ – загальна сума довгострокових зобов'язань і забезпечень.

За вимогами законодавства повинна виконуватись умова: $\text{ФЗП} > \text{НЗП}$.

Дані табл. 2 свідчать, що у період 2013–2018 рр. показники ФЗП перевищують нормативні значення НЗП , що в цілому свідчить про дотримання страховиками нормативу платоспроможності страховиків, окресленому в ст. 30 Закону України «Про страхування». Одночасно спостерігається зменшення показника фактичного запасу платоспроможності у 2018 р. порівняно з 2013 р. Негативна тенденція спостерігається також за показником запасу платоспроможності, який визначався як відношення $\text{ФЗП} / \text{НЗП}$: з 6,74 у 2013 р. до 1,34 у 2018 р.

Відповідно до ст. 31 Закону України «Про страхування» страховики зобов'язані формувати та вести облік резервів. При цьому величина резервів незароблених премій за видами страхування (крім страхування життя) на будь-яку звітну дату встановлюється залежно від часток надходжень сум страхових премій, які не можуть бути меншими 80% від загальної суми надходжень страхових платежів, з відповідних видів страхування в кожному місяці з попередніх дев'яти місяців. Це вимагає проведення перевірки виконання нормативних значень технічних резервів незароблених премій.

Для оцінки ми обрали метод «1/4» для розрахунку значень технічних резервів «non-life» страховиків (див. табл. 2) і бачимо, що фактичні значення майже збігаються з модельними розрахунками. Це означає, що на ринку дотепер переважає визначений Законом «Про страхування» метод «1/4» для формування технічних резервів, хоча страховики можуть прийняти рішення використовувати інші методи (приміром, метод «pro rata temporis», який вважається більш доцільним для розрахунку технічних резервів) [20]. Сучасний підхід стосовно платоспроможності та активів страховиків має базуватися на вимогах «Solvency I» і «Solvency II» згідно з Директивами 2002/12/ЄС, 2002/13/ЄС та 2009/138/ЄС [21].

Розрахунок рекомендованого значення у 80% та порівняння із фактичними значеннями технічних резервів страхових компаній категорії «non-life» дає змогу зробити висновок, що страхові компанії виконують норми законодавства щодо мінімального значення суми резервів незароблених премій. У цілому можливо побачити позитивну тенденцію нарощення страховиками своїх резервів протягом досліджуваного періоду.

Представлення та розміщення технічних резервів. Останнім етапом економіко-правового аналізу є здійснення перевірки відповідності структури активів, що приймаються для представлення технічних і математичних резервів страхових компаній до норм розміщення страхових резервів зазначених у Розпорядженнях Держкомфінпослуг України № 3104 від 17.12.2004 р. і Нацкомфінпослуг № 850 від 07.06.2018 р. [20; 22].

У табл. 3 ми систематизували дані щодо динаміки структури активів, якими були представлені резерви «non-life» страхових компаній у період 2013–2018 рр. без урахування резервів обов'язкового страхування.

Наведені дані свідчать про виконання норм щодо розміщення коштів технічних резервів. Переважне розміщення коштів технічних резервів відбулося в банківські вклади (депозити): обсяг таких коштів у 2018 р. становив 7,76 млрд грн (або 46,6% від загального обсягу активів, якими представлені технічні резерви). Це можна пояснити високим рівнем ліквідності та дохідності подібних вкладень. Нецікавими для страховиків є банківські метали, акції, облігації та інвестиції в економіку України. Протягом 2013–2017 рр. частка коштів на поточних рахунках залишається на середньому рівні, близько 10–13%.

Заслугує на увагу те, що суттєвих структурних змін у розміщенні активів після останніх політичних подій («Революція гідності») не відбулося. Лише відбулися зростання вкладень до цінних паперів, емітованих державою, – із 4,8% у 2013 р. до 14,1% у 2018 р. Аналіз виявляє проблему низького інвестування коштів в економіку України. У цьому сенсі доцільним виглядає можливість запровадження нових дієвих фінансових інструментів, серед яких можуть бути довгострокові державні цінні папери (у тому числі валютні; пенсійні облігації та корпоративні облігації), гарантовані державою та кредити під заставу страхових полісів.

Представлення та розміщення математичних резервів. Дослідимо структуру диверсифікації математичних резервів «life»-страховиків і порівняємо з нормативними значеннями згідно із Розпорядженнями Нацкомфінпослуг (табл. 4).

Загалом можна зробити висновок, що протягом 2013–2018 рр. страхові компанії, що займаються страхуванням життя, виконують нормативи щодо розміщення своїх активів.

У цілому картина є дещо подібною до попередніх результатів. Водночас, на відміну від «non-life» страховиків, «life» страховики мають справу з так званими «довгими грошима». Саме тому частка цінних паперів, емітованих державою для них варіюється близько 50% і є загалом значно більшою: 43% у 2013 р. і 55,3% у 2018 р.

Динаміка розміщення коштів технічних резервів

Розміщення коштів	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Грошові кошти на поточних рахунках, %						
Нормативний*	–	–	–	30	30	30
Фактичний**	12,7	13,3	11,4	13,2	13,0	10,4
Банківські вклади (депозити), %						
Нормативний*	–	–	–	70	70	70
Фактичний**	42,2	37,6	44,7	46,4	48,3	46,6
Банківські метали, %						
Нормативний*	–	–	–	15	15	15
Фактичний**	0,0	0,03	0,02	0,03	0,01	0,01
Нерухоме майно, %						
Нормативний*	–	–	–	20	20	20
Фактичний**	6,1	7,1	6,9	8,2	6,8	6,0
Акції, %						
Нормативний*	–	–	–	10	10	10
Фактичний**	12,2	11,8	6,6	0,5	0,3	0,1
Облігації, %						
Нормативний*	–	–	–	30	30	30
Фактичний**	1,8	1,2	0,8	1,9	1,4	1,8
Цінні папери, що емітуються державою, %						
Нормативний*	–	–	–	80	80	80
Фактичний**	4,8	6,9	7,2	12,3	11,7	14,1
Права вимоги до перестраховиків, %						
Нормативний*	–	–	–	50	50	50
Фактичний**	20,0	22,0	22,2	17,2	18,2	20,9
Інвестиції в економіку України, %						
Нормативний*	–	–	–	10	10	10
Фактичний**	0,2	0,006	0,0	0,1	0,2	0,2
Готівка в касі, %						
Нормативний*	–	–	–	–	–	–
Фактичний**	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,05

Примітки:

* – наведено нормативи згідно з Розпорядженнями Держкомфінпослуг України № 3104 від 17.12.2004 р. і Нацкомфінпослуг № 850 від 07.06.2018 р. [20; 22];

** – систематизовано на основі офіційних звітних даних Нацкомфінпослуг [15; 19].

Поряд з цим високим є відсоток коштів, що розміщені на банківських депозитах: 35,8% у 2013 р. і 34,1% у 2018 р.

Залишаються поза увагою «life»-страховиків такі позиції, як банківські метали, кредити страховальникам. Спадною протягом досліджуваного періоду є тенденція для акцій та облігацій, майже нульовим є довгострокове фінансування житлового будівництва. Знову бачимо низький рівень інвестицій

в економіку України протягом 2013–2017 рр., що вимагає пошуку нових дієвих фінансових інструментів.

Перестрахування. Стосовно перестрахування страхове законодавство має декілька застережень і вимог.

По-перше, якщо страхова сума за окремим договором страхування перевищує 10% суми сплаченого статутного капіталу і сформованих вільних резервів та страхових резервів, страховик зобов'язаний укласти договір перестрахування. Перестраховиком може

Динаміка розміщення коштів резервів зі страхування життя

Розміщення коштів	Рік					
	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Грошові кошти на поточних рахунках, %						
Нормативний*	20	20	20	20	20	20
Фактичний**	4,1	5,6	6,6	7,4	6,6	5,3
Банківські вклади (депозити), %						
Нормативний*	70	70	70	70	70	70
Фактичний**	35,8	40,0	57,5	40,1	35,1	34,1
Банківські метали, %						
Нормативний*	15	15	15	15	15	15
Фактичний**	0,3	0,2	0,1	0,1	0,05	0,04
Нерухоме майно, %						
Нормативний*	30	30	30	20	20	20
Фактичний**	3,5	1,6	1,4	1,3	1,9	1,7
Акції, %						
Нормативний*	30	30	30	10	10	10
Фактичний**	6,8	2,8	2,9	0,2	0,1	0,1
Облігації, %						
Нормативний*	40	40	40	40	40	40
Фактичний**	4,0	5,5	4,6	1,5	1,0	1,9
Цінні папери, що емітуються державою, %						
Нормативний*	80	80	80	95	95	95
Фактичний**	42,9	41,5	23,5	46,4	53,4	55,3
Права вимоги до перестраховиків, %						
Нормативний*	40	40	40	40	40	40
Фактичний**	2,2	2,5	3,4	3,0	1,9	1,6
Кредити страхувальникам-громадянам, що уклали договори страхування життя, %						
Нормативний*	20	20	20	20	20	20
Фактичний**	0,1	0,1	0,004	0,004	0,005	0,004
Довгострокове фінансування (кредитування) житлового будівництва, %						
Нормативний*	10	10	10	10	10	10
Фактичний**	0,0	0,001	0,001	0,001	0,001	0,001
Інвестиції в економіку України, %						
Нормативний*	20	20	20	10	10	10
Фактичний**	0,3	0,1	0,01	0,01	0,0004	0,002
Готівка в касі, %						
Нормативний*	–	–	–	–	–	–
Фактичний**	0,002	0,002	0,006	0,004	0,001	0,001

Примітки:

* – наведено нормативи згідно з Розпорядженнями Держкомфінпослуг України № 3104 від 17.12.2004 р. і Нацкомфінпослуг № 850 від 07.06.2018 р. [20; 22];

** – систематизовано на основі офіційних звітних даних Нацкомфінпослуг [15; 19].

бути страховик – резидент України або страховик-нерезидент. З урахуванням цього оподаткування операцій перестраховування в нерезидентів проводиться залежно від рейтингу їх фінансової надійності.

По-друге, якщо обсяги страхових платежів, що передаються в перестраховування страховикам-нерезидентам, перевищують 50% загального розміру страхових премій страховика-резидента, отриманих з початку календарного року, перестраховальник подає до Уповноваженого органу декларацію за звітний період за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України.

По-третє, страховик-нерезидент має провадити безперервну страхову (перестрахову) діяльність не менше, ніж три роки до дати укладення договору перестраховування і не мати порушення законодавства про страхову та перестрахову діяльність. Важливим є пошук балансу між потребою віддавати ризики в перестраховування, тобто мати відкритий страховий ринок, і рівнем конкурентоспроможності ринку.

Окреслене питання пов'язано з проблемою визначення рівня фінансової безпеки ринку в рамках «Методики розрахунку рівня економічної безпеки України» Міністерства економічного розвитку і торгівлі [23]. У працях групи Л. Шірінян розроблено методологію оцінювання впливу іноземних гравців за допомогою показників відкритості ринку [16; 17], яке базується на роз'ясненні Розпорядження Антимонопольного комітету України від 2002 р. щодо «ступеня відкритості ринку» з позицій питомої ваги товарів (товарних груп), що ввозять з-за географічних (територіальних) меж ринку, в загальному обсязі ринку [24]. Застосуємо цю методологію для оцінювання оптимальності перестраховування коштів у нерезидентів з позицій теорії відкритої економіки.

Будемо визначати показник відкритості ринку за операціями перестраховування за формулою:

$$\varphi = (ППНР / ПП) \cdot 100\%, \quad (3)$$

де ПП – загальна сума премій на ринку за операціями перестраховування; ППНР – страхові премії, сплачені перестраховикам-нерезидентам за операціями перестраховування.

Використаємо класифікацію типів ринків за критерієм відкритості для показника φ (табл. 5).

Відповідні розрахунки ступеня відкритості ринку перестраховування наведено в табл. 6. Результати виявляють, що ринок перестрахових послуг в Україні відповідає рівню 2 – відкритий і оптимальний (зелена зона). Це означає, що більшість премій з перестраховування залишаються в країні в національних постачальників. Дещо завищеними були показники відкритості ринку для 2016 р., однак ситуація в подальшому покращилася.

Дані табл. 6 виявляють зростання обсягів перестраховування у 2013–2018 рр. приблизно у два рази, причому як за показником ПП, так і за показником ППНР. У результаті частка премій, що належить перестраховикам-нерезидентам, несуттєво змінювалася: у 2013 р. – $\varphi = 18,65\%$, у 2018 р. – $\varphi = 16,7\%$.

Слід також наголосити, що в обсязі страхових відшкодувань, виплачених перестраховальниками, значно переважають виплати від страховиків-нерезидентів, які становлять близько 83,3% для 2018 р. Порівнюючи з показником відкритості φ , можна дійти висновку, що страховики-нерезиденти виконують взяті на себе зобов'язання повною мірою (навіть краще за вітчизняних перестраховиків). Детальний аналіз структури вихідного перестраховування за видами страхування та країнами можна знайти в річних звітах Нацкомфінпослуг України.

У фаховій літературі обговорюється проблема відпливу коштів через страхові компанії та потреба створення державної перестрахової компанії. Світовий досвід перестрахової діяльності виявляє принципи «свободи перестраховування», «свободи угоди», «свободи переведення коштів» і «свободи капіталовкладень» [25, с. 427].

Таблиця 5

Характеристики відкритості ринку перестраховування за методологією групи Л. Шірінян

Ознака	Рівень, назва	Критерій	Оцінка доцільності	Колір
Ізольований	0 – «isolated» (ізольований)	$0\% < \varphi < 1\%$	Небажана небезпечна зона	Білий
Закритий	1 – «close independent» (автономний)	$1\% \leq \varphi \leq 10\%$	Помірна зона	Жовтий
Відкритий	2 – «open optimal» (оптимальний)	$10\% < \varphi \leq 35\%$	Оптимальна зона	Зелений
	3 – «open dependent» (залежний)	$35\% < \varphi \leq 50\%$	Попереджувальна зона	Жовтий
	4 – «open strong dependent» (сильно залежний)	$50\% < \varphi < 75\%$	Небажана небезпечна зона	Білий
	5 – «affiliated» (афілійований)	$\varphi > 75\%$	Неприпустима зона	Червоний

Джерело: адаптовано для перестраховування за матеріалами [16, с. 51].

Динаміка показників ринку перестраховування за 2013–2018 рр.

Рік	ПП, млрд грн	ППНР, млрд грн	Частка премій, що належить перестраховикам-нерезидентам, φ	
			Фактичне значення, %	Оптимальна зона, %
2013	8,74	1,63	18,65	10% < φ ≤ 35%
2014	9,7	1,53	15,77	
2015	9,91	2,53	25,53	
2016	12,67	3,96	31,25	
2017	18,33	3,39	19,74	
2018	17,94	3,00	16,72	

Джерело: розраховано авторами на основі даних Нацкомфінпослуг [15;19] і підходу [16].

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено економіко-правовий аналіз інвестування коштів страхових резервів і оптимальності перестраховування в нерезидентів з позицій теорії відкритої економіки. У межах такого підходу визначено відповідність фактичних показників ринку встановленим нормам.

Результати свідчать про негативні макроекономічні тенденції на страховому ринку, які мали місце у 2013–2018 рр.: зменшення кількості страховиків, активів, премій у доларах США, прибутків, власного капіталу, середнього розміру активу страховика в доларах США. Виявлено, що фактичний статутний капітал страхових компаній відповідав нормам законодавства, запас забезпечення статутного капіталу значно скоротився, мало місце коливання та зменшення значення фактичного зареєстрованого капіталу страховиків.

Результати свідчать про дотримання страховиками нормативу платоспроможності страховиків, визначеному в страховому законодавстві України. Водночас спостерігається зменшення показника фактичного запасу платоспроможності у 2018 р. порівняно з 2013 р.

Страхові компанії виконують також норми законодавства щодо формування мінімального значення суми резервів незароблених премій. У цілому спостерігається позитивна тенденція нарощення страховиками своїх резервів протягом досліджуваного періоду.

Аналіз показав, норми щодо розміщення коштів технічних резервів також виконуються. Переважне розміщення коштів технічних резервів відбувається в банківські вклади (депозити): 46,6% у 2018 р. Нецікавими для страховиків є банківські метали, акції, облігації та інвестиції в економіку України. Протягом 2013–2017 рр. частка коштів на поточних рахунках залишається на середньому рівні – близько 10–13%. Суттєвих структурних змін у розміщенні активів після політичних подій («Революція гідності») не відбу-

лося. Спостерігалось зростання вкладень до цінних паперів, емітованих державою: із 4,8% у 2013 р. до 14,1% у 2018 р. Аналіз виявляє проблему низького інвестування коштів в економіку України.

Страхові компанії, що займаються страхуванням життя, виконують нормативи щодо розміщення своїх активів. Частка цінних паперів емітованих державою, для них варіюється близько 50%: 43% у 2013 р. і 55,3% у 2018 р. Високим є відсоток коштів, що розміщено в банківських депозитах: 35,8% у 2013 р. і 34,1% у 2018 р. Абсолютно нерозвиненими для «life»-страховиків залишаються інвестиції в економіку України, облігації місцевих позик, акції та облігації іноземних емітентів та цінні папери іноземних держав, довгострокове фінансування (кредитування) житлового будівництва.

З апропоновано законодавче унормування та запровадження нових дієвих фінансових інструментів, серед яких можуть бути довгострокові державні цінні папери (у тому числі валютні; пенсійні облігації та корпоративні облігації), гарантовані державою та кредити під заставу страхових полісів.

Частка премій, що належить перестраховикам-нерезидентам, у 2018 р. була на рівні 16,7% від коштів, сплачених на перестраховування. Аналіз ринку перестрахових послуг в Україні показав, що він є оптимально відкритим, більшість премій з перестраховування залишаються в країні в національних постачальників. У обсязі страхових відшкодувань, виплачених перестраховиками, значно переважають виплати від страховиків-нерезидентів, які становлять близько 83,3% для 2018 р. Страховики-нерезиденти виконують взяті на себе зобов'язання повною мірою.

Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є науковий пошук економічних закономірностей і прогнозних тенденцій розвитку страхового ринку України на основі кореляційно-регресійного аналізу впливу ключових факторів на ефективність ведення страхового бізнесу. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про страхування» (зі змінами і доповненнями) від 07.03.1996 р. № 85/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>.

2. Закон України «Про інвестиційну діяльність» (зі змінами і доповненнями) від 18.09.1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>.

3. Рекуненко І. І., Чорна С. В. Особливості інвестиційної діяльності страхових компаній. Економіка і суспільство. 2017. № 8. С. 666–672. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/111.pdf

4. Махортов Ю. О., Зюбін В. М. Вплив інвестиційного потенціалу страхових компаній на розвиток економіки. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2. С. 139–144.

5. Овчаренко Т. Інвестиційні стратегії страхових компаній та перспективи їх впровадження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка»*. 2011. Вип. 121–122. С. 33–38.

6. Баранов А. Л. Сутність і напрями інвестиційної діяльності страхових компаній. *Фінанси України*. 2015. № 2. С. 83–97.

7. Залєтов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2016. № 3. С. 25–32.

8. Нагайчук Н. Г. Інвестиційний потенціал страхового ринку України. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України*. 2014. Вип. 38. С. 205–212.

9. Орлова І. В. Аутсорсинг в управленні активами в страхуванні. *Фінанси*. 2005. № 6. С. 49–53.

10. Письменна Т. В. Інвестиційні ризики страхових компаній крізь призму вітчизняної практики. *Світ фінансів*. 2017. № 3. С. 34–47.

11. Пікус Р., Нестерова Д. Ефективність інвестиційної стратегії страхових компаній в Україні. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2015. Вип. 3. С. 6–12.

12. Козьменко О. В., Роєнко В. В. Структуризація інвестиційних ризиків страхових компаній. *Вісник Української академії банківської справи*. 2012. № 2. С. 53–58.

13. Шірінян Л. В. Фінансове регулювання страхового ринку України: проблеми теорії та практики : монографія. К. : ЦУЛ, 2014. 458 с.

14. Яворська Т. В. Суть, види та функції страхових інвестицій. *Економіка і регіон*. 2009. № 1. С. 192–195.

15. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <http://www.nfp.gov.ua>

16. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Методологія комплексної оцінки відкритості ринків банківських і страхових послуг України. *Економіка України*. 2017. № 12. С. 34–51.

17. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Нова методологія комплексної оцінки конкурентоспроможності ринку страхових послуг України: фактори масштабу і суперництва, тенденції та порівняння. *Облік і фінанси*. 2019. № 1. С. 153–162.

18. Офіційний курс гривні щодо іноземних валют // Офіційний вебсайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls

19. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. Консолідовані звітні дані. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html>.

20. Розпорядження Державної комісія з регулювання ринків фінансових послуг України «Про затвердження «Методики формування страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя» від 17.12.2004 р. № 3104. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>.

21. Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II) // Official Journal L 335. 2009. P. 1–155.

22. Розпорядження Нацкомфінпослуг «Про затвердження Положення про обов'язкові критерії і нормативи достатності капіталу та платоспроможності, ліквідності, прибутковості, якості активів та ризиковості операцій страховика» від 07.06.2018 р. № 850. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>

23. Наказ Міністерства економічного розвитку та торгівлі України «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо розрахунку рівня економічної безпеки України» від 29 жовтня 2013 р. № 1277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

24. Розпорядження Антимонопольного комітету України «Про затвердження Методики визначення монопольного (домінуючого) становища суб'єктів господарювання на ринку». від 05.03.2002 р. № 49-р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02>

25. Семенова К. Г. Особливості державного регулювання перестрахової діяльності. *Вісник Національного університету внутрішніх справ*. 2005. Вип. 31. С. 421–428.

REFERENCES

Baranov, A. L. "Sutnist i napriamy investytsiinoi diialnosti strakhovykh kompanii" [The essence and directions of investment activity of insurance companies]. *Finansy Ukrainy*, no. 2 (2015): 83-97.

"Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)". Official Journal L 335 (2009): 1-155.

Kozmenko, O. V., and Roienko, V. V. "Strukuryzatsiia investytsiinykh ryzykiv strakhovykh kompanii" [Structuring of investment risks of insurance companies]. *Visnyk Ukrainy akademii bankivskoi spravy*, no. 2 (2012): 53-58.

[Legal Act of Ukraine] (1991). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>

[Legal Act of Ukraine] (1996). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/85/96-вр>

[Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0317-02>

[Legal Act of Ukraine] (2004). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0019-05>

[Legal Act of Ukraine] (2013). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>

[Legal Act of Ukraine] (2018). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0782-18>

Makhortov, Yu. O., and Ziubin, V. M. "Vplyv investytsiinoho potentsialu strakhovykh kompanii na rozvytok ekonomiky" [Influence of investment potential of insurance companies on economic development]. *Ekonomichnyi visnyk Donbasu*, no. 2 (2010): 139-144.

"Natsionalna komisiia, shcho zdiisniuє derzhavne rehulivannia u sferi ryнкiv finansovykh posluh. Konsolidovani zvitni dani" [National Commission for the State Regulation of Finan-

cial Services Markets. Consolidated reporting data]. <https://www.nfp.gov.ua/ua/Konsolidovani-zvitni-dani.html>

Nahaichuk, N. H. "Investytsiyni potentsial strakhovoho rynku Ukrainy" [Investment potential of the Ukrainian insurance market]. *Problemy i perspektivy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy*, no. 38 (2014): 205-212.

Natsionalna komisiia, shcho zdiisniue derzhavne rehuliuвання u sferi ryнкiv finansovykh posluh. <http://www.nfp.gov.ua> "Ofitsiyni kurs hryvni shchodo inozemnykh valiut" [Official exchange rate of hryvnia against foreign currencies]. Ofitsiyni vebсайт NBU. https://bank.gov.ua/files/Exchange_r.xls

Orlova, I. V. "Autsorsing v upravlenii aktivami v strakhovani" [Outsourcing in asset management in insurance]. *Finansy*, no. 6 (2005): 49-53.

Ovcharenko, T. "Investytsiyni stratehii strakhovykh kompanii ta perspektivy yikh vprovadzhennia" [Investment strategies of insurance companies and prospects for their implementation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriia «Ekonomika»*, no. 121-122 (2011): 33-38.

Pikus, R., and Nesterova, D. "Efektyvnist investytsiynoi stratehii strakhovykh kompanii v Ukraini" [Effectiveness of investment strategy of insurance companies in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 3 (2015): 6-12.

Pysmenna, T. V. "Investytsiyni ryzyky strakhovykh kompanii kriz pryzmu vitchyznanoi praktyky" [Investment risks of insurance companies through the prism of domestic practice]. *Svit finansiv*, no. 3 (2017): 34-47.

Rekunenکو, I. I., and Chorna, S. V. "Osoblyvosti investytsiynoi diialnosti strakhovykh kompanii" [Features of investment

activity of insurance companies]. *Ekonomika i suspilstvo*. 2017. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/8_ukr/111.pdf

Semenova, K. H. "Osoblyvosti derzhavnogo rehuliuвання perestrakhovoi diialnosti" [Features of state regulation of reinsurance activity]. *Visnyk Natsionalnogo universytetu vnutrishnikh sprav*, no. 31 (2005): 421-428.

Shirinian, L. V. *Finansove rehuliuвання strakhovoho rynku Ukrainy: problemy teorii ta praktyky* [Financial regulation of the Ukrainian insurance market: problems of theory and practice]. Kyiv: TsUL, 2014.

Shirinian, L. V., and Shirinian, A. S. "Metodolohiia kompleksnoi otsinky vidkrytosti ryнкiv bankivskykh i strakhovykh posluh Ukrainy" [Methodology for comprehensive assessment of the openness of Ukrainian banking and insurance markets]. *Ekonomika Ukrainy*, no. 12 (2017): 34-51.

Shirinian, L. V., and Shirinian, A. S. "Nova metodolohiia kompleksnoi otsinky konkurentospromozhnosti ryнку strakhovykh posluh Ukrainy: faktory masshtabu i supernytstva, tendentsii ta porivniannia" [New methodology for comprehensive assessment of the competitiveness of the Ukrainian insurance market: factors of scale and rivalry, trends and comparisons]. *Oblik i finansy*, no. 1 (2019): 153-162.

Yavorska, T. V. "Sut, vydy ta funktsii strakhovykh investytsii" [The essence, types and functions of insurance investments]. *Ekonomika i rehion*, no. 1 (2009): 192-195.

Zalietov, O. "Derzhavne rehuliuвання investytsiynoi diialnosti strakhovykh kompanii v Ukraini" [State regulation of investment activity of insurance companies in Ukraine]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnogo universytetu imeni Tarasa Shevchenka*, no. 3 (2016): 25-32.

УДК 336.563.18
JEL: H81

КРИТЕРІЇ УСПІХУ ГРАНТОВОЇ ЗАЯВКИ В УМОВАХ ПОСИЛЕННЯ РОЛІ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО БІЗНЕСУ

©2019 ГЕРНЕГО Ю. О.

УДК 336.563.18
JEL: H81

Гернего Ю. О. Критеріи успеха грантовой заявки в условиях усиления роли социально ориентированного бизнеса

Наголошено на виправданості та об'єктивних причинах зростання ролі соціально орієнтованого бізнесу в умовах сьогодення. Водночас звернуто увагу на потребу систематичного залучення соціальних інвестицій та появу нових груп донорів. Зокрема, наведено класифікацію бенефіціарів грантового проекту. Це дозволило обґрунтувати роль кожного учасника у процесі реалізації проектів та досягнення пріоритетів соціального інвестування. У зв'язку з цим звернуто увагу на можливості поєднання теоретичних обґрунтувань з прикладним аспектом даного питання. Наведено приклади та обґрунтовано напрями діяльності ряду донорів, які уже мають досвід участі в процесі фінансування соціальних інвестицій в Україні. Зокрема, окреслено групи грантових донорів, які діють у нашій країні. Звернуто увагу на пріоритетні сфери залучення грантових коштів в Україні. Виявлено, що незалежно від різниці в критеріях успішної грантової заявки для кожного із донорів існує низка спільних характеристик у процесі підготовки та написання грантової заявки. Узагальнено етапи процесу підготовки до написання грантової заявки. Обґрунтовано загальний алгоритм розробки та написання гранту. Зроблено висновок про необхідність визначення спільних ціннісних орієнтирів із донором для написання успішної грантової заявки.

Ключові слова: грантове фінансування, соціальні інвестиції, соціально відповідальний бізнес, донор, грантова заявка.

DOI:

Рис.: 4. **Бібл.:** 16.

Гернего Юлія Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри корпоративних фінансів і контролінгу, Київський національний економічний університет ім. В. Гетьмана (просп. Перемоги, 54/1, Київ, 03057, Україна)

E-mail: luliiaGern@ukr.net

УДК 336.563.18
JEL: H81

Гернего Ю. А. Критерии успеха грантовой заявки в условиях усиления роли социально ориентированного бизнеса

Отмечены оправданность и объективные причины роста роли социально ориентированного бизнеса в современных условиях. В то же время обращено внимание на необходимость систематического при-

UDC 336.563.18
JEL: H81

Gernego I. O. The Criteria for the Success of a Grant Application in the Context of Increasing the Role of Socially Oriented Business

The justification and objective reasons for the growth of the role of socially oriented business in the modern conditions are specified. At the same time, attention is drawn to the need to systematically attract social investments